

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

AUTORSKÁ KNIHA
Plzeňský architektonický manuál

Anna Eštoková

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Grafický design

Bakalářská práce

AUTORSKÁ KNIHA
Plzeňský architektonický manuál

Anna Eštoková

Plzeň 2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Anna EŠTOKOVÁ**
Osobní číslo: **D15B0099P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Ilustrace a grafika, specializace Grafický design**
Název tématu: **Autorská kniha**
Zadávací katedra: **Katedra výtvarného umění**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Minimální rozsah prací

Počet: 1 autorská kniha - minimálně 48 stran + obálka Formát: výběr ze standardní formátů řady A a B v rozmezí A6 - A0, B6 - B0

Popis realizace: Tvorba autorské knihy na volné téma

Výstup: 1 kniha ve dvou exemplářích, plakát.

Pro úspěšné získání zápočtu je nezbytné v rámci pravidelné docházky na výuku seminářů ke kvalifikační práci 1x týdně předkládat průběžně rozpracované dílo ke konzultaci vedoucímu práce.

Postup realizace:

- 1) listopad - Teoretická část práce: (bod 1. - 2. uvědomit si, kdo jsem, odkud přicházím, kam směřuji - dříve nežli začnu pracovat). Praktická práce sběr materiálů a průběžné intenzivní studium zdrojů.
- 2) prosinec - Předložení řady skic a variant řešení.
- 3) leden - Varianty pracovní verze, volby nejvhodnější varianty, průběžné práce na praktické části závěrečné práce.
- 4) únor - Předložení adekvátně rozpracované praktické části závěrečné práce, předložení rozpracované teoretické části závěrečné práce v souladu s doporučenou osnovou.
- 5) březen - Realizace výsledného projektu, předložení pracovní verze kompletní teoretické práce.
- 6) duben - Finalizace a odevzdání: (finalizace projektu, dokončení teoretické i praktické části práce, odevzdání obou částí práce včetně uložení kompletní finální verze práce na CD/DVD (v podobě pro tisk).

Obhajoba: květen, červen.

Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování BP**

Rozsah teoretické části: **min. 7 normostran textu**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BERAN, Vladimír. *Typografický manuál*. Praha: Kafka design, 2003. ISBN 80-901824-0-2.

KOČIČKA, P., BLAŽEK, F. *Praktická typografie*. Praha: Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-385-4.

AMBROSE, G., HARRIS, P. *Layout Velký průvodce grafickou úpravou*. Praha: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251- 2165-8.

AMBROSE, G., HARRIS, P. *Tisk a dokončovací práce Grafický design*. Praha: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251- 2968-5.

HOLLIS, Richard. *Stručná historie grafického designu*. Praha: Rubato, 2015. ISBN 978-80-87705-27-8.

ŠTORM, František. *Eseje o typografii*. Praha: Revolver revue, 2008. ISBN 978-80-87037-15-7.

PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-813-0.

ŘEZÁČ, Jan. *Web ostrý jako břitva*. Jihlava: Baroque Partners, 2014. ISBN 978-80-87923-01-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. akademický malíř Ditta Jiříčková**

Katedra designu

Datum zadání bakalářské práce: **29. září 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

v z. Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D.
prodekan pro studijní a pedagogické záležitosti

Doc. akademický malíř Josef Mištera
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 23. října 2017

PROHLAŠUJI, ŽE JSEM PRÁCI ZPRACOVALA SAMOSTATNĚ A POUŽILA JEN UVEDENÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.

PLZEŇ, DUBEN 2018

PODPIS AUTORA

Ráda bych chtěla poděkovala doc. akad. mal. Dittě Jiříčkové za odborné vedení a cenné rady a připomínky jak při práci na mé bakalářské práci, tak i po celou dobu studia.

Další velké poděkování patří Petru Klímovi a celému autorskému týmu Plzeňského architektonického manuálu.

OBSAH

1. DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE⁶

2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY⁷

3. CÍL PRÁCE⁸

4. PROCES PŘÍPRAVY⁹

5. PROCES TVORBY¹¹

6. POPIS DÍLA¹²

7. TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA¹⁴

8. PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR¹⁴

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ¹⁵

10. RESUMÉ¹⁶

11. SEZNAM PŘÍLOH¹⁷

4. DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Grafický design stále zůstává jedním z nejspolehlivějších způsobů komunikace, přestože bývá často vnímán pouze jako estetický doplněk. Pokud je design kvalitní, správně strukturovaný a funkční dokáže být efektivním řešením komunikace jak v případě velkých firem a jejich vizuálních stylů, tak i v případě konkrétních produktů, knih, magazínů a v mnoha dalších podobách designu.

Už jen pojem komunikace je klíčový pro fungování a život designéra. Aby bylo vůbec možné začít tvořit autorský návrh je důležité vést dialog se zadavatelem. Zjistit si jeho představy a potřeby, uvědomit si cílovou skupinu a najít ten správný kompromis mezi představou klienta a představou designéra. Přece jen, asi každý grafický designér si o sobě může myslet, že to co dělá je umění, ale o tom to často úplně není. Neměli bychom zapomínat na to, že k zadavateli přicházíme jako odborníci s tím, že máme v oblasti vizuální komunikace větší řemeslné znalosti, než on samotný a jsme tu od toho, abychom mu pomohli najít nejlepší cestu. A tak je to správné. Je zkrátka dobré si čas od času uvědomit, že každý z nás je nejprve člověk a teprve potom designér [1].

Rozdíl mezi tím, do jaké míry se ze mě stává umělec a do jaké míry grafický designér jsem začala vnímat při studiu na Střední umělecko-průmyslové škole keramické a sklářské v Karlových Varech a následně i na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara v Plzni. Různí lidé nám předávali jejich zkušenosti, osobní know-how s výčetem poznatků, o kterých usuzovali, že bychom je někdy mohli využít. To byla dobrá teoretická příprava. K prvnímu setkání s praxí došlo díky sdružení PROTEBE live o. s. Terezy Bredlerové a Jiřího Hanka. Jedná se o občanské sdružení, které se aktivně zapojuje do akcí spojených s rozvojem veřejného prostoru a kultury v Karlových Varech. Kromě jiných aktivit také provozují malou galerii SUPERMARKET wc, kterou vytvořili v prostoru bývalých veřejných toalet. Díky velkému množství aktivit, které Tereza s Jiřím provozují mám i v současnosti možnost podílet se na projektech, které často vybočují mimo obor grafického designu.

[2] Neviditelná strana designu [online]. [cit. 2018-04-28]. 2018 Dostupné z: http://www.lifenetdesigning.info/data/uploads/publikace/neviditelna_strana_designu.pdf

2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

„Kdyby příští rok sedmdesát procent knih vůbec nevyšlo, určitě by to nemělo na společnost žádný negativní dopad; a rozhodně by texty nikomu nechyběly.“[2]

A to je pravda. Věřím tomu, že knih — a navíc knih o architektuře — vychází během roku nespočet. Mohou být více, či méně kvalitně zpracované, ale každý fanoušek architektury si přijde na své a většinou mívá sbírku čtení na dvě až tři léta dopředu. Co se týká architektonických publikací o Plzni, tak už i mě se jich dostalo pár do ruky — nejvíc mě těší, že ne všechny byly primárně zaměřené na Adolfa Loose. Například Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti [3] shrnuje ty nejdůležitější informace, je stručný, uspořádaný a kromě pohledů do historie ukazuje, jaký je současný stav architektury v Plzni.

Nic z výše uvedeného mě vlastně ale nemohlo odradit od zpracování Plzeňského architektonického manuálu [4]. Ten funguje výborně jako web, na kterém najdete rozsáhlé množství informací o jednotlivých stavbách. Často také i něco navíc. Proto si myslím, že není špatný nápad, aby existovala další publikace o tom, jak se v Plzni stavělo a žilo. Jednotlivé texty jsou tak akorát odborné, abych jim rozuměla i já sama a fotografická dokumentace natolik zajímavá, že pokud si tu knihu nikdo nepřečte, tak si alespoň prohlédne obrázky — kromě těch současných nabízí PAM, také podrobnou dokumentaci z archivů.

Důvody proč dělat PAM jsou tedy jednoduché — mám ráda Plzeň a myslím si, že vytvořit další knihu Plzni věnovanou nemůže ničemu uškodit. Baví mě vytvářet publikace, protože ze všech možných činností grafika, je sazba tou nejvíc uklidňující. A navíc, pořád jsem přesvědčená o tom, že kniha je jako zdroj informací a potěšení stále aktuální.

[2] PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-813-0.

[3] Plzeň: Průvodce architekturou od počátku 19. století do současnosti. Plzeň: NAVA, 2013. ISBN 978-80-7244-433-7.

[4] Plzeňský architektonický manuál [online]. 2018 [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <http://pam.plzne.cz>

3. CÍL PRÁCE

Záměrem je představit projekt Plzeňský architektonický manuál. Ale ne v celém jeho rozsahu, protože to bychom nemluvili pouze o jediné publikaci, ale minimálně o devíti různých. Chtěla jsem přiblížit výběr toho nejlepšího, co může PAM nabídnout. Navíc — jak už jsem jednou zmiňovala — mám Plzeň ráda a myslím si, že je to město, kterému se vyplatí věnovat pozornost. Ono totiž kromě náměstí a špinavých ulic jsou tu i další věci, místa a především lidé. Nejsm si jistá, do jaké míry mohu já sama posuzovat kvalitu architektury, ale jsem přesvědčená, že stavby, které Plzeň nabízí jsou zajímavé.

Pokud by navíc moje práce přivedla více lidí k PAM a dalším architektonickým manuálům, bude to fajn benefit.

4. PROCES PŘÍPRAVY

— ARCHITEKTONICKÝ MANUÁL

Plzeňský není jediný architektonický manuál, který v České republice existuje. Jako první vznikl Brněnský architektonický manuál [5], po něm následovala Plzeň a nedávno na své předchůdce navázalo také město Litomyšl [6]. Pro všechny manuály je společným prvkem to, že vždy jsou stavby uspořádány jako stezky.

V současné době je v nejpokročilejší fázi brněnský projekt. Kromě webových stránek, na kterých je možné najít přes 400 staveb, byla v roce 2012 vydaná také publikace [7, 8] obsahující informace o devíti existujících stezkách, mapa, která usnadňuje návštěvníkům plánování tras a navíc orientaci přímo na místě usnadňuje značení u konkrétních staveb, kde je uvedený kód s odkazem na internetové stránky objektu.

Motivací pro vznik Brněnského manuálu bylo několik. Důležité je, že v Brně měli v minulosti ambici být významným správním československým městem. To muselo logicky vést k přirozené proměně městského prostředí ve výjimečné a moderní město. Začátkem minulého století se tak do Brna dostalo velké množství mladých architektů, kteří vytvořili mimořádnou kapitolu v brněnské architektonické minulosti. Ve spolupráci statutárního města Brna, Domu umění města Brna a za velké podpory evropských fondů tak začal v roce 2008 vznikat projekt přibližující jak laikům, tak i odborníkům dobu největšího architektonického rozvoje pro město Brno. Do budoucnosti by se projekt neměl zastavit pouze v tomto období. Naopak, poskytuje autorům možnost neustálého rozvoje a utvořit tak kompletní obraz o vzniku Brna takového, jaké ho známe v současnosti.

Plzeňský architektonický manuál je volně zpřístupněný od dubna roku 2015. Po třech letech existence obsahuje více, než 300 objektů, se zhruba 1200 fotografiemi. Kromě toho jsou součástí databáze reprodukce původních výkresů i další archiválie. PAM předkládá informace o plzeňských stavbách období rané moderny i jejich dalších odstínů.

[5] Brněnský architektonický manuál [online]. 2018 [cit. 2018-04-28].
Dostupné z: <http://www.bam.brno.cz>

[6] Litomyšlský architektonický manuál [online]. 2018 [cit. 2018-04-28].
Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz>

[7] Brněnský architektonický manuál. Brno: Dům umění města Brna, 2012.
ISBN 978-80-7211-433-7. Dostupné z: <http://pam.plzne.cz>

[8] Příloha č. 1 — fotografie publikace BAM

Součástí jsou objekty, které jsou v různých polohách puristické, funkcionalistické, a rozvíjejí národní styl. Díky pohledům do archivů a historie navíc utváří přesný obraz toho, nakolik Plzeň zasáhly projevy reklamy ve veřejném prostoru [9] a nejrůznější pokusy majitelů o inovaci domů, které zpravidla žádná vylepšení nepotřebují.

A nakonec, zatím nejmladší projekt Litomyšleského architektonického manuálu se přechodím mírně vymyká tím, že se nesoustředí jen na konkrétní období v minulosti města Litomyšl, ale ukazuje rozvoj města od roku 1900 až do současnosti. Možná i proto, že ačkoliv město Litomyšl není tak velké a možná ani významné, současně architektuře věnuje velkou pozornost. Finální podoba první fáze projektu, který se bude i nadále rozvíjet byla dokončena v roce 2017.

Projekt by neměl fungovat pouze jako neobvyklý zdroj informací o architektuře. Naopak, uspořádání informací i množství sesbíraných materiálů dává obyvatelům konkrétního města příležitost začít vnímat své okolí odlišně a hlavně, vytvořit si vztah k místům, na kterých tráví čas.

— PÍSMO

Manuál není založený na žádném zvláštním a složitém konceptu. Šlo mi o to, abych vytvořila — pokud možno — přehlednou publikaci, která bude postavená na textu a fotografiích. Takže jako nejdůležitější úkol jsem si dala najít zajímavé, s tématem související písmo. Z rešerší jsem se vždy při hledání písma, které by bylo nějak spojené se začátkem 20. století a navíc ještě s architekturou, dostala k Futuře nebo jí podobným písmům. Což nevnámám jako ideální řešení z prostého důvodu — Futuru nemám ráda, možná hlavně proto, že ji neumím používat.

Jako další možnost mi vyšel Jaroslav [10]. To je jedno z novějších písem (2017) Suitcase Type Foundry. Autorem je Tomáš Brousil. Jaroslav reaguje na přehnanou jednotnost bezpatkových fontů, nabízí inovativní přístup v řešení minusek i verzálek a navíc k obvyčejné podobě grotesku přidává tolik chybějící svobodu. Stejným způsobem, jakým se architekti na začátku minulého století snažili najít národní styl — výjimečný jazyk, který by charakterizoval nově formované Československo, vyhledává i Jaroslav modernistické a experimentální tvarsloví, jako přidanou hodnotu k geometricky konstruovaným fontům. A navíc, Jaroslav je i počtou českému grafikovi a malíři první poloviny 20. století Jaroslavu Bendovi, který výrazně přispěl i v oboru knižní úpravy. Skutečnost, že je Jaroslav v porovnání s ostatními celkem dynamické písmo, jeho čitelnosti neubírá. Naopak, poskytuje možnost vytvořit jednoduchou sazbu, která při bližším prozkoumání odhaluje zajímavé detaily písma.

[9] Příloha č. 2 — fotografie, Plzeň

[10] Příloha č. 3 — font Jaroslav

5. PROCES TVORBY

Co se obsahu týká, tak jsem s prací začínala v přesvědčení, že to pro mě nebude nic složitého, protože už je přece hotový. Bohužel, v tomto ohledu jsem se mírně zmýlila. Jen rozhodnutí, jaké stavby zařadit do knihy, a které si mohu dovolit úplně vynechat zabralo velké množství času. Měla jsem možnost řídit se kurátorským výberem, který už je připravený od autorů manuálu na webu, ale i přes to, jsem si potřebovala každý dům projít — alespoň virtuálně — pročíst a hlavně vybrat fotografie, které by jasně ukázaly, co je na daném objektu podstatné. Následná struktura informací v knize už potom tak náročná nebyla. Každá stavba má vždy stejnou osnovu:

1. OZNAČENÍ OBJEKTU

2. NÁZEV OBJEKTU

3. ARCHITEKTI

4. STAVITELÉ

5. TEXT O OBJEKTU

a jen jako dodatek pro zajímavost jsou tam další dva body

6. STAVEBNÍ SPOLEČNOST

7. PAMÁTKOVÁ OCHRANA.

Rozvržení vnitřního bloku knihy jsem se snažila tak akorát přizpůsobit tomu, aby se mi dobře pracovalo s velkým množstvím obrazového materiálu, ale zároveň, aby se čtenář v knize snadno orientoval [11]. Po tom, co jsem byla poprvé přesvědčená, že už je kniha připravená, jsem zjistila, že publikace působí až moc přehlcně. Velké množství textu, příliš blízko u sebe nepůsobilo dobře a upřímně, ani já sama bych si takovou knihu nikdy nepřečetla. Takže jsem musela najít řešení, které se nabízelo v podobě dalšího přidávání fotografií a navíc ještě i prázdných bílých nebo barevných ploch, které od sebe čistě textové strany oddělují [12].

V konečné fázi jsem se soustředila na to, abych našla a odstranila co největší množství typografických nedostatků, které se vždy objeví.

[11] Příloha č. 4 — layout

[12] Příloha č. 5 — předělové stránky

6. POPIS DÍLA

Výsledkem mého snažení je tedy další publikace o plzeňské architektuře. Obsahuje 9 stezek (C1—C9), které jsou vždy řazené podle jednotlivých čtvrtí. K tomu je ještě jedna stezka navíc, která se — nutno podotknout, že velmi stručně — soustřeďuje konkrétně na tvorbu Adolfa Loose (C0). V knize jsou uvedené všechny domy, které jsou také na webu, jen ke každému nejsou kompletní informace. Na webu také existuje „kurátorský výběr“, který vyzdvihuje objekty, které jsou svojí kvalitou velmi blízko významným stavbám v dalších velkých českých městech [13].

Důležitým orientačním prvkem v knize je čtverec. Vždy když je u nadpisu čtverec, jedná se o stavbu, která je součástí stezky. Rozdíl už je jen v tom, jestli je čtverec vybarvený — objekt je součástí kurátorského výběru, a nebo prázdný — objekt mimo výběr, o kterém nejsou v knize uvedené další informace [14]. Tohle značení možná není podstatné v samotné knize, ale spíš v souvislosti s mapou, která by byla součástí publikace a byly by v ní vyznačené jednotlivé okruhy.

Orientace v knize je také velmi zjednodušená barevným rozdělením jednotlivých stezek. Stezky fungují jako kapitoly a ve všech kapitolách je vždy na začátku i na konci barevná dvoustránka, která vizuálně zdůrazňuje změnu stezky a čtvrti. U těchto předělových stránek se také objevuje větší text, který udává obecné informace o kapitole [15].

Poslední část knihy tvoří texty o veřejných prostranstvích, které mírně vybočují z tématu architektury v období počátku 20. století. Na druhou stranu, je to téma, které bylo aktuální tehdy a zůstává jím i v současnosti. Veřejná prostranství jsou v městské krajině prvkem, který ovlivňuje nejen život obyvatel, ale i staveb ve veřejném prostoru. Trendem posledních let je se veřejných prostranství spíš zbavovat, než je udržovat a naopak přidávat jim na důležitosti. Hodně o tom dokazuje i proměna Klatovské třídy v uplynulých sto letech, kdy se z ní stalo pouze místo, které zajistí rychlý způsob cesty přes Plzeň.

To, že jsou informace poněkud odlišné od informací uvedených u objektů, je také vizuálně zdůrazněné [16]. V celé kapitole je text upravený jako jednosloupcový (vycházející ze šířky svou sloupců předchozích stran) oproti zbytku knihy, kde je text ve třech sloupcích. Obrazově je doplněný nákresey prostranství, jejichž autorem je Petr Jehlík.

[13] Příloha č. 6 — obsah

[14] Příloha č. 7 — označení nadpisů

[15] Příloha č. 8 — předělové stránky

[16] Příloha č. 9 — layout, jeden sloupec

Takovým malým detailem v knize jsou potom odkazy na domy, které jsou součástí textu [17]. Vždy, když se v nějakém textu mluví o jiné budově, která je součástí PAM, je odkaz zvýrazněný v barvě stezky [18], ve které čtenář danou stavbu dohledá.

Co se týká vnějšího obalu knihy, rozhodla jsem se zůstat u velmi jednoduchého řešení. Mám pocit, že kniha je uvnitř natolik obsáhlá a zaplněná, že na obálku nic složitějšího nepotřebuje. A naopak, obyčejná černá dává prostor vyniknout Jaroslavovi (písmu)[19].

[17] Příloha č. 10 — vyznačování v textu

[18] Příloha č. 11 — barvy stezek

[19] Příloha č. 12 — obálka

7. TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKACE

Pro úpravu knihy jsem využívala programy firmy Adobe, konkrétně InDesign pro sazbu knihy a Photoshop pro dodatečnou úpravdu fotografií. Doplňková mapa byla vytvořena v programu Adobe Illustrator. Jako barevný model jsem zvolila CMYK, protože pro tisk je nejvhodnější.

Rozměry knihy jsou 190 × 250 mm a orientace knihy na výšku [20].

Při volbě papíru jsem se rozhodovala, jestli by měl být čistě bílý nebo ne. Nakonec jsem se rozhodla pro Cyklus offset [21] — jde o přírodní nenatíraný papír, který i přes to, že je recyklovaný nijak nenarušuje grafiku knihy. Zvolila jsem otevřenou šitou vazbu [22].

8. PŘÍNOS PRO DANÝ OBOR

Vím, že se v mé verzi PAM nic tak nového ani neočekávaného neodehrálo a v podstatě to ani nebyl záměr. Největší přínos nejspíš není pro obor, ale pro mě samotnou. Chtěla jsem vytvořit publikaci, která bude přehledná pro člověka, který skutečně plánuje knihu číst, ale vizuálně zajímavá pro někoho, kdo v ní chce jen tak povrchně listovat. Poznala jsem, že jen samotná příprava pracovního prostředí v InDesignu — aby pak byla práce jednodušší — je otázkou mnohem delšího času, než bych chtěla přiznat. Co pro mě bylo zcela nové byla práce s úplně jiným písmem, než na jaká jsem běžně při sazbě textu zvyklá.

A určitě jsem se utvrdila v tom, že dělat knihy je fajn.

[20] Příloha č. 13 — skutečný rozměr knihy

[21] Příloha č. 14 — použitý papír

[22] Příloha č. 15 — vazba

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

— KNIŽNÍ A PERIODICKÁ LITERATURA

BERAN, Vladimír. Typografický manuál. Praha: Kafka design, 2003.
ISBN 80-901824-0-2.

KOČIČKA, P., BLAŽEK, F. Praktická typografie. Praha: Computer Press, 2000.
ISBN 80-7226-385-4.

AMBROSE, G., HARRIS, P. Layout Velký průvodce grafickou úpravou.
Praha: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251- 2165-8.

AMBROSE, G., HARRIS, P. Tisk a dokončovací práce Grafický design.
Praha: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251- 2968- 5.

HOLLIS, Richard. Stručná historie grafického designu. Praha: Rubato, 2015.
ISBN 978-80-87705-27-8.

ŠTORM, František. Eseje o typografii.} Praha: Revolver revue, 2008.
ISBN 978-80-87037-15-7.

PECINA, Martin. Knihy a typografie. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-813-0.

ŘEZÁČ, Jan. Web ostrý jako břitva. Jihlava: Baroque Partners, 2014.
ISBN 978-80-87923-01-6.

Plzeň: Průvodce architekturou od počátku 19. století do současnosti.
Plzeň: NAVA, 2013. ISBN 978-80-7211-433-7.

Brněnský architektonický manuál. Brno: Dům umění města Brna, 2012.
ISBN 978-80-7211-433-7.

— INETRNETOVÉ ZDROJE

Neviditelná strana designu [online]. [cit. 2018-04-28]. 2018 Dostupné z: http://www.lifenetdesigning.info/data/uploads/publikace/neviditelna_strana_designu.pdf

Brněnský architektonický manuál [online]. 2018 [cit. 2018-04-28].
Dostupné z: <http://www.bam.brno.cz>

Litomyšlský architektonický manuál [online]. 2018 [cit. 2018-04-28].
Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz>

Plzeňský architektonický manuál [online]. 2018 [cit. 2018-04-28].
Dostupné z: <http://pam.plzne.cz>

Suitcase Type Foundry: Jaroslav [online]. 2018 [cit. 2018-04-28].
Dostupné z: <https://www.suitcasetype.com/fonts/jaroslav/>

10. RESUMÉ

Pilsen Architecture Manual is project, inspired by the Brno Architecture Manual. It aims to present selected buildings, architects, builders of early Modernism. Their historicist, classicist or cubist attitudes including. Objects following the national style mixed with purism and following attitudes of functionalism.

PAM is the freely available database you can find on the internet. At this time it contains more than 300 objects with texts, including contemporary photographs and reproduction of plans and also there is archival documents. Selected object are divided into two main groups. The smaller — it is a curator's choice — choose Pilsen architecture that can be compared with production of other big places in Czech Republic. I decided to use curators choice for my book.

The book is divided to nine chapters just like the routes on the website. The chapters are distinguish by color for better orientation. However, you can find there two special part of the book. The first one brings you some information about Adolf Loos. And the second — and longer — one gives you an opportunity to find out some information about public spaces in Pilsen.

11. SEZNAM PŘÍLOH

1. BAM — publikace
2. fotografie — Plzeň, současná
3. font Jaroslav
4. layout — tři sloupce
5. předělové stránky I. část
6. obsah
7. značení nadpisů
8. předělové stránky II. část
9. layout — jeden sloupec
10. vyznačování v textu
11. barvy stezek
12. obálka
13. skutečný formát knihy
14. použitý papír
15. vazba
16. CD

4. BAM — publikace

zdroj: <https://bookstore.artmap.cz/cs/4847-brnensky-architektonicky-manual>

2. fotografie — Plzeň, současná

zdroj: [http://pam.plzne.cz/objekt/c1-136-obchodni-a-cinzovni-dum-weiner-se-zubni-ordinaci-samuela-teichnera-a-bytem-pavla-a-lili-weinerovych#!prettyPhoto\[object\]/0/](http://pam.plzne.cz/objekt/c1-136-obchodni-a-cinzovni-dum-weiner-se-zubni-ordinaci-samuela-teichnera-a-bytem-pavla-a-lili-weinerovych#!prettyPhoto[object]/0/)

3. font Jaroslav

<https://www.myfonts.com/fonts/suitcase/jaroslav/>

Light, *Light Italic*, Regular, *Italic*,
Medium, *Medium Italic*, Semibold,
Semibold Italic, Bold, *Bold Italic*

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z
a b c d e f g g h i j k l m n
o p q r s t t u v w x y z
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

*

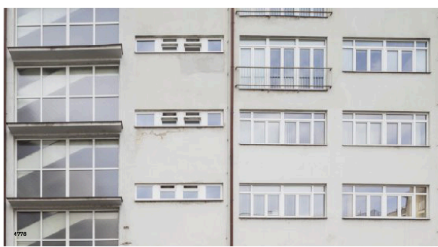
Jaroslav

A Tribute to the Typography of JAROSLAV BENDA

+

4. layout
zdroj: vlastní tvorba

04 — STÁŘE & NOVÉ CENTRUM

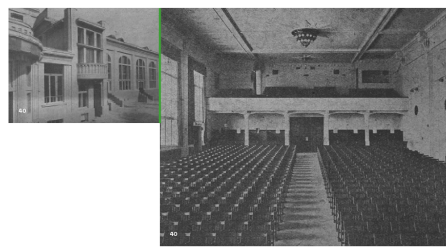

Na návrh administrativního objektu, který měl být zároveň i vzhledným objektem, potřebovali stavitelé a šlohim efektivně, byly postupně vyzkoušeny dvě architektonické soutěže — jedna v roce 1934, druhá už, pak o dva roky později, té se zúčastnil jak zabitý architekt Václav Nechcál, Leo Masís či František Benet, tak i zabití architekti Josef František Čermák a Gustav Paul. Porotou byla nakonec vybrána ke spolupráci autorská dvojice Čermák a Paul a zpočátku architekti Václav Nechcál. Zatímco dispozice zůstala stejná, resp. desetipodlažní náročné budovy byly provedeny v různých návrhu, Václav Nechcál, řešení objemů a modernistických form vyvolal z nároku Čermáka a Paula. Architekti v něm vidí prvky racionalního a amoniacického funkcionalismu. O tom svědčí jak jemná křivka uličního průběhu do Anglického nábřeží a segmentově protnutí dvorního vzhledu sklopné křivky, tak pás náročních okének v horní části fasády. Ty jsou z velké části opatřeny keramickými obkladem ze šedobílého kámeny — zatímco letmo-vý odřizí autři uplatní na mělkých arkýřích, hrdý vřolí pro parter včetně vstupního nároku, kam vstupují hlavní vstup. Odrazem obou uličních křivek se nároční část stavby (v jichž přípatcích často zdůrazněná arkýřem, rozlitem či vzhovými hranolovými výmky většinou plané) rozvolňuje architektonická produkce. Kromě odlišné barevnosti a povrchu průběží se architekti pokouší odlišit pohledově křivku horního rozdílné stěby nastem modálních okének stěn, v parti fasády nad vstupem zvláštních do podoby vcelopodlažních francouzských okén. Mnohem dynamičtější autři posílí fasádu ornamentálními prvky obou hlavních objemů a fasády dvorního křivky, a to nejen v tvarovní hmotě, ale i v uplat-

nění celé šikmé typy a velikosti okén (četná pásových okén, obalujících segment dvorního arkýře) a jejich post-říti kompozice. Během nároku na uličnou druhá světlová vlny bylo poslázeno štrukt a zábradlí, stěby jsou podobní domu, ještě v léte roku 1935 však bylo započato s obnovením prsou. Po zábradlí byla vedle hlavního vstupu do budovy (podle dočasně sídla německé tajné policie slovně napřavené Gestapo) instalována parníková dílna kooperací profi. nacistu. Objekt nikdy nezačal svoji funkci sídla policie, pro její porofteby byly také interiéry v průběhu dalších desetiletí vícekrát upravovány, exteriér však až na nároční část, např. nadpodlažní vstupní dveře, zůstal dochován ve své autentické podobě z konce třicátých let.

— LV 6 PK

04—40
NÁROČNÝ DŮM ČESKOSLOVENSKÝCH SOCIÁLISTŮ V PLZNI S KINEM HVĚZDA

Česká strana národní socialistů, oficiálně ustanovená v roce 1939, získala brzy své přílohy i mezi vlastence směrnými úřady a v 30. letech 1930s obklopuje v Plzni. Za úloham „propagace národního uvědomění prostředky českého lidu“ začali zvažovat činnosti záhy jejího vztahu vlastního společného domu (a to i osobovými potřebami lidových vrstev) a program-řinná využívali prostory zábradlí podniku Tivoli na Klatovské třídě. V roce 1943, rok po ukončení stavebního díla, stěby, byly zhotovány první plány pro postavení čtyřpatrového národního domu v místě šestipodlažního řadového obytného a obchodního domu z 90. let 19. a 30. v druhé třídě ulice. Realizace stavby, pro něž byla již získána velká úloha (projevit), však zastavila první světová válka.

Po vyhlášení samostatné republiky strana přišla nový název — Československá strana socialistická (v roce 1952 pak Československá strana národní socialistů) — a její zřízení činnosti dále usilová-ě v vztahu svého domu. Neodpořily včetně finančních i však vyžádaly změny v jeho stavebním programu. Přidání stěby a doplnění místní státní Václav Tefl, známý také jako autor národního ústředního státní ve Vokoslavské ulici (1930-1935), proto v roce 1951 vypracoval nový projekt.

ARCHITEKTI
Václav Tefl

STAVITELÉ
—

STAVĚNÍK
Státní dílna Československé strany národní socialistické

PAMÁTKOVÁ OCHRANA
—

34

35

04 — PIVOVAR, STRANOVY ŠEDÝ & OKOLÍ

04
VILA VŘOCHNÉHO ŘEDITĚLE A VŘOCHNÉHO ŠEDÝ MĚSTANSKÉHO PIVOVARU V PLZNI

ARCHITEKTI
Hanuš Zápala / František Němec jr.

STAVITEL
Josef Stika

Mezi lety 1930 a 1934 byla před analýzou Městanského pivovaru vystavěna honosná vila pro vrchní úředníky společnosti — ředitěle Františka Šedého a vrchního sídla Jana Šedého. Stavba umocnila celkovou reprezentativní charakter proslavené předválečným pivovarským areálem a novorenesančními júbilijní branou z roku 1902 a administrativní budovou z let 1914—1916.

Připrava projektu na vztahu vily, hledání jejího ideálního konceptuálního řešení i umístění proti poměrně komplikovanému vývoji, jak dokládá i neopracovaná výskladní architektonická soutěž, ke které kurátorem pivovaru v roce 1929 zvolilo písařské architekta Hanuš Zápala. Václav Nechcál a František Němec mladší (syn mladšího podnikového stavitele Františka Němce st.) Ani jeden z návrhů totiž nebyl možná bez úprav realizovat, jako formálně a funkčně naplno nívěří byl vyhodnocen klasizujícími osovými symetrii návrh Františka Němce, jehož kromě dispozitivní a příznaků a podobnosti, že do ně bude zapřevána dispozice navržená v projektu Václava Nechcála. Zápala návrh kromě využití koflí přiš moderní formou, které do prostředí nepatřily, a také koflí oddělení od vy-řenyk regulátři dny při ulici U Pražské směnky a nedokázanou vlnu řady budovy.

Arkaik port, co Hanuš Zápala předložil nápln na řešení prostranství a sídli administrativní budovy, které pivovar přilnavo brzy provést, komisa své zábrvy se soustře na dvojnásobném způsobem přehodnotila. Zápala projekt, v němž se předpokládalo zrovnání všech státních domů před správní budovou a jejich náravení rozšířením zahrady, v jejím středě byla vlna vřochné dvojité úložitosti projekt ústře obojí správní budovy předčítá také stavitel Karel Mastný, pomru zaujal názor, že rozložení a jeho realizace, nic méně za spolupráci Františka Němce.

Architekti neprovedli přílohy i rozpracování projektu, jezd však šikl mnohé komplikace — zejména odlišná zábradlí novostavby ve vlnám podílo blíž řady budovy, které bylo nakonec provedeno jako šikobetonová deska rezaná 270 plotámi. Hmotová řešení domu s monumentálními prvky a výraznými valbovými a mansardovými efekty navazovala na současná administrativní budova. Hlavní domovská uliční fasády byla zaměřová koflí a předstupujícími klasizujícími příli vysokého řádu, na něž ve ofeře navazovala řada přílohy vlny. Hledou světlové fasády členila rozdílná okna s jednoduchými omeňujícími šabrami.

Reprezentativní interiéry s klasickými stěpy v přízemí obou byly na vlastní náklady vrchních úředníků a v rámci koflího vztahem zabytým a dělním mobilám a uličních materiálu (např. koflího a obchodní dívo) a díky proslulé pražské nábytkářské firmě Emila

Čermáka, které realizovala rovněž vybraná štrukturské práce.

Ve druhé polovině 20. století však budova, stejně jako její bezprostřední okolí byly značně znehodnoceny. Na podlaží šedých let došlo k adaptaci zábradlího byly — v přízemí vlnilo zbytné architektonické, v první patře byly přízemí dvě bytová jednotky. Prostranství před vilou degradována své sídli Měšťanská s listem pro páři. Dne vlna sídli jako administrativní záměny pivovaru.

STAVĚNÍK
Městanský pivovar v Plzni

PAMÁTKOVÁ OCHRANA

240

241

5. předělové stránky I. část
zdroj: vlastní tvorba

6. obsah

zdroj: vlastní tvorba

PLZEŇSKÝ ARCHITEKTONICKÝ MANUÁL	
C1 STARÉ & NOVÉ CENTRUM ²⁰	
C2 NOVÉ CENTRUM — VÝROBNÍ & REZIDENČNÍ ČTVRŤ ⁸⁴	
C3 JIŽNÍ PŘEDMĚSTÍ ¹¹²	
C4 BEZOVKA ¹⁴⁰	
C5 DOUDLEVECKÁ ČTVRŤ ¹⁶⁰	
C6 BORY ¹⁷⁶	
C7 DOUDLEVCE ²⁰⁰	
C8 LOCHOTÍN & ROUDNÁ ²¹⁶	
C9 PIVOVAR, ŠTRUNCOVY SADY & OKOLÍ ²³⁶	
C0 ADOLF LOOS ²⁵⁰	
VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ ²⁶⁴	
ADRESÁŘ ³⁰²	
LITERATURA ³⁰⁹	

7. značení nadpisů

zdroj: vlastní tvorba

C1 — STARÉ & NOVÉ CENTRUM

■ 356M

PŘESTAVBA SPOŘITELNY KRÁLOVSKÉHO MĚSTA PLZNĚ

ARCHITEKTI

Bedřich Bendelmayer

STAVITELÉ

Josef Špalek st. / Antonín Špalek

kteřý použil rovněž v návrhu městských lázní. Plochu fasády členil kanelovanými sloupy s volutovými iónskými hlavicemi, které nesou kladí s pomyslným štítem, a nad ním jsou osazeny alegorické figury Spořivosti a Hojnosti od sochaře Josefa Kalvody. Tuto ústřední plochu průřelí architekt po stranách akcentoval dvojicí mělkých rizalitů.

■ 152

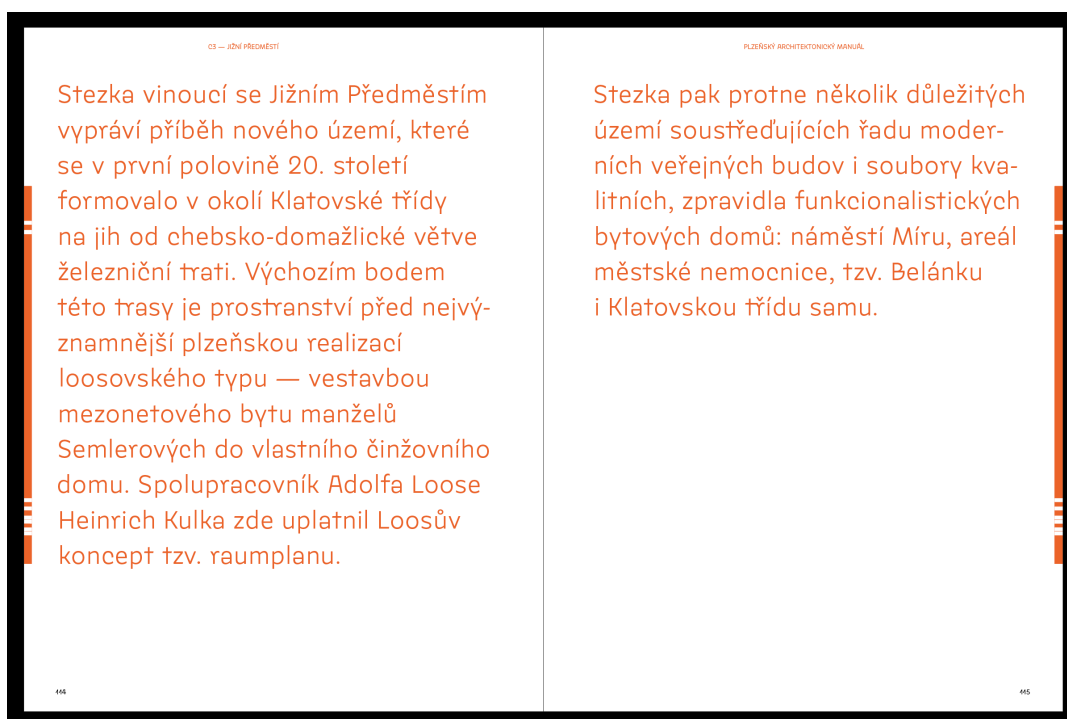
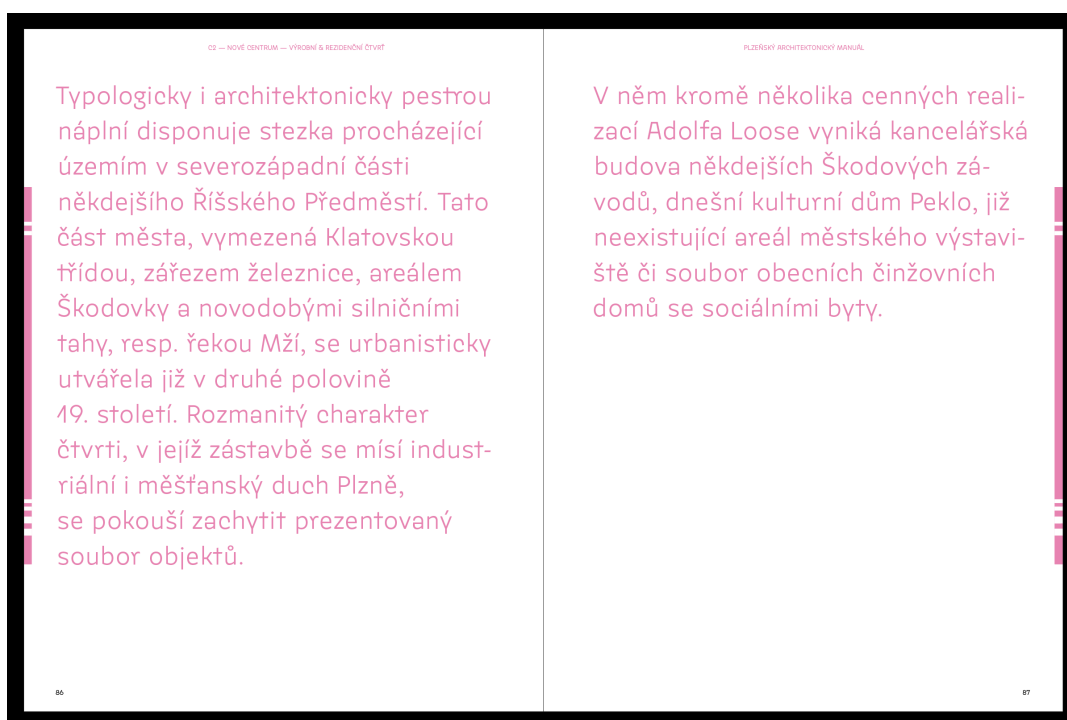
OBYTNÝ DŮM HYNKA FISCHERA

■ 127

OBCHODNÍ DŮM VESECKÝ (DŮM LÁTEK)

8. předělové stránky II. část

zdroj: vlastní tvorba

9. layout — jeden sloupec
zdroj: vlastní tvorba

P — VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ

Stavební aktivity zde započaly souběžně s dokončením regulace začátkem dvacátých let minulého století. Jako první byl v letech 1905—1909 realizován soubor Okrenní nemocniční polikliniky (C3—1122) a Masarykova studentského domu (C3—1123). Obě budovy jsou dílem architekta Bohumila Chvojky, který pro Denisova náhleží navrhoval další veřejné stavby, jež měly na svou podobu ve směru k Americké Hřbí přímo navazovat — jichž ve dvacátých letech to byl výškový důmov a dům s kuchyním dvacátých let, nich osad, ve druhé polovině čtyřicátých let pak obilární zdravotnické středisko, které mělo zároveň využívat špičkové fronty Americké. Ani jeden z těchto záměrů nebyl realizován, stejně jako souběžně návrhy budovy Lidové university Husovy (1922), která měla pozděně vzniknout v nároží Denisova náhleží a Americké Hřbí.

Souběžně se stavbou polikliniky a studentského domu byl v letech 1905—1912 vystavěn objekt městských lázní podle projektu Bedřicha Bendelmana, upraveného Ladislavem Háskou (C3—1127). Budovu, vědecké poliklinikou spojené s náleží v roce 1908, zrealizoval do nyníjší podoby architekt Václav Necháč. Roku 1983 pak řadu monumentálních staveb doplnila budova lediárny Domo národní bezpečnosti (Jaroslava Dvořáka — Milošav Žilka), sřhovaná a křizovatky v jana.

Zároveň již od Americké Hřbí byla započata rovněž se dvacátých letech minulého století. Rž do blízkosti železniční trati jím dovést veřejný soubor Životnostních pokračovatelů škol. Na základě výsledků soutěže z počátku třicátých let na projektu škol spolupracovali Bohumil Chvojka, Václav Necháč a grupa Jaroslav Gada. Ze záměru však po několika letech sešlo. K prodloužení uliční fronty směrem k železničnímu nrojmístí tak došlo až v sedmdesátých letech, kdy byla realizována administrativní budova Pavod Věhy.

Z počíná osmdesátých let pocházejí Dům kultury DOH (Milošav Hrubá — Bevl Němčák — Jaroslav Holer), vystavěný při křizbě Denisova náhleží a Americké Hřbí. Objekt byl v roce 2042 i navozory protestům občanské i laické veřejnosti iřten kvůli zamýšlené výstavbě nového obchodního centra Curio. První tomto záměru se však zvedla vlna nevole obyvatel Plzně, kteří stavbu odmítli v referendu zřívku roku 2013. V současné době je budoucnost uvolněného prostoru nejistá.

— JŘ & MK & PK

V období 1915—1921 byla realizována třetí etapa výstavby, která však byla vzhledem k neutřazené situaci během první světové války značně opožděna. V průběhu této fáze byly zbudovány pavilony č. 3, 4, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 a také technické objekty kotolny a práděny umístěné na východní straně areálu. Třetí fáze uzavřila stavba interního, resp. chirurgického pavilonu č. 7 (1923—1924) od architekta městského úřadu Františka Beneše. Po vzniku Československa byl monumentálně rekonstruován na všeobecná nemocnice.

V letech 1940—1943 byl podle projektu Benešova kolegy Václava Kleina postaven infekční pavilon č. 2 (C3—1128). Závěr druhé světové války přinesl poškození pavilonů č. 5 a 8 spojeneckým náletem. Areál byl postupně zastavován také v poválečných letech, kdy byl — vzhledem k založení Lékařské fakulty UK v Plzni — rovněž přejmenován na Státní fakulní nemocnici. V roce 1950 byl zbudován tzv. spojovací pavilon č. 10 mezi pavilony interní č. 3 a 4. Na počátku padesátých let byla postavena jídelna (C3—1128J) a pavilon č. 11 (C3—1128N) určený pro nukleární medicínu. Nemocniční komplex dále doplnily menší objekty při jižní hranici areálu.

V roce 1973 byl dostavěn největší pavilon areálu v č. 22. Pavilon č. 21 se budoval v roce 1985. Ze stejného období pocházejí také menší pavilony č. 24 a 26. Vlna po roce 1989 do uspořádání areálu nepřinesla žádné zásadní změny. V roce 2005 došlo ke spojení se sousední všeobecnou nemocnicí v jedné nemocniční areál (jednotným názvem Fakulní nemocnice Plzeň — areál Bory).

— JŘ & MK

FAKULTNÍ NEMOCNICE PLZEŇ — AREÁL BORY

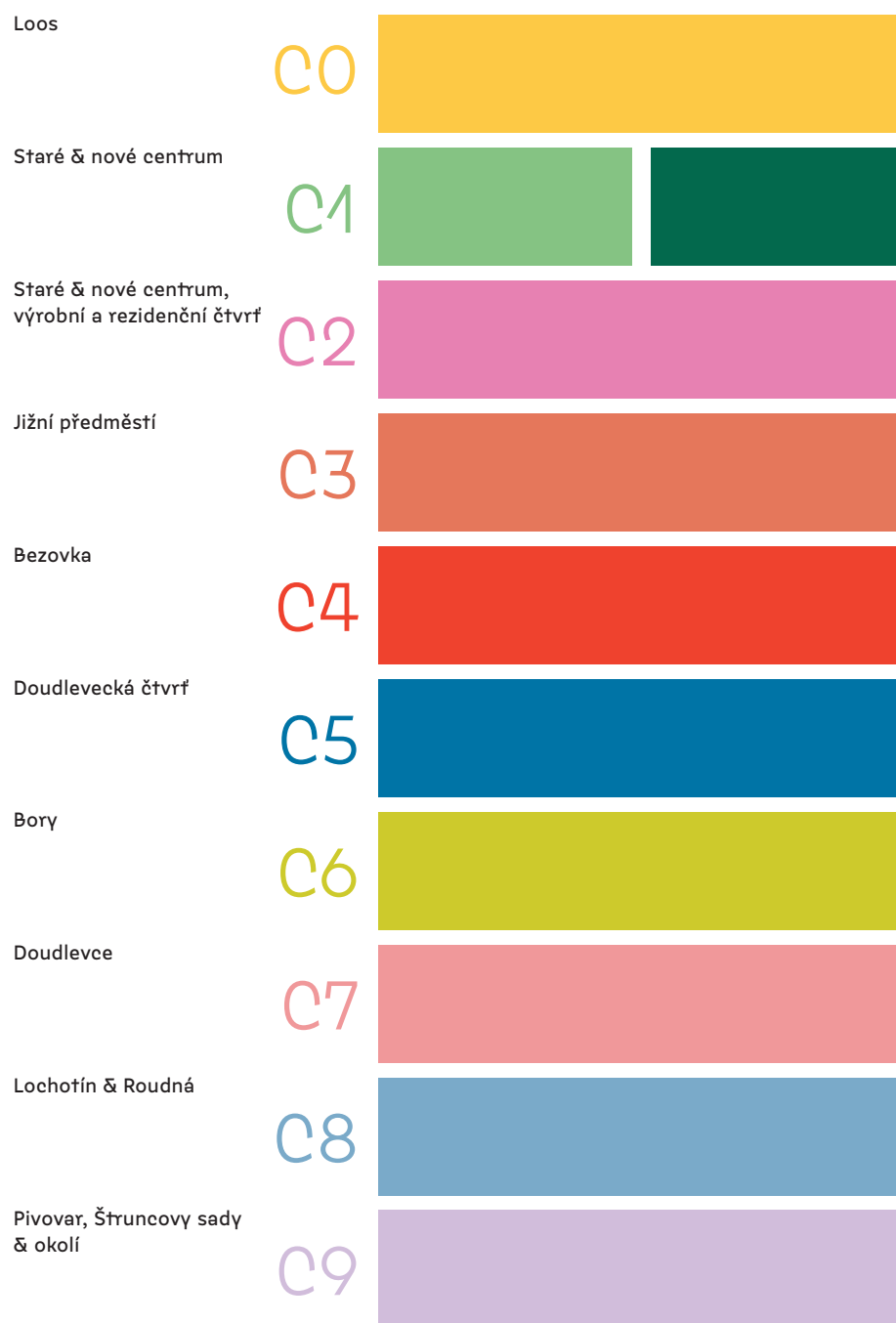
Komplex fakulní nemocnice Bory je typickým příkladem nemocničního areálu pavilonového typu, kde jednotlivá (i veřejně související) oddělení sílí v samostatných objektech, mezi nimiž se rozprostírá parkové upravené prostory. Soubor nemocničních budov je situován v severojižně orientovaném pásmu území mezi silnicí Eduarda Beneše a železniční tratí Plzeň—Klatovy—Základna Ruda na železném původním říšském přejezdě. Toto místo bylo v roce 1880 vybráno pro stavbu izolární epidemické nemocnice (1895—1897). Jde o první záplněn výstavbu vlny roku 1890 na příslušný pozemek přeřazenou veřejné nemocnice, do té doby sídlící v Dominikánské škole, kde sloužila nedávným časům 35. přího plánu. Dny svému umístění v severní části území nemocnice přímo sousedila s dalšími armádními objekty. Zároveň se nacházela nedaleko zamboranských kasáren na dnešním Štefánikově náměstí.

Výstavba nového nemocničního areálu byla uskutečňována v několika časových intervalech. V rámci první etapy stavby epidemické nemocnice byly postaveny pavilony č. 1 a 2, dříve označované čísly 13 a 14, a administrativní budova, ve které dnes sídlí fakulní nemocnice. K dalšímu rozšíření došlo v letech 1900—1902. Zároveň byla založena celá městská nemocnice. Koneč z této k padesátiletému parovní haloboušného monotypu rekonstrukce Městská všeobecná veřejná nemocnice oslavě a krále Františka Josefa I. V rámci této etapy byla vystavěna dvojice pavilonů spojených ořhobou, v souslednosti pavilony č. 3 a 4 a administrativní a hospodářská budova, dnes využívaná jako pavilony č. 6 a 16. Dále byla postavena umřící komora a dezinfikační místnost v pavilonu č. 9.

10. vyznačování v textu
zdroj: vlastní tvorba

V letech 1940—1943 byl podle projektu Benešova kolegy Václava Kleina postaven infekční pavilon č. 2 (C3—1128I). Závěr druhé světové války přinesl poškození pavilonů č. 5 a 8 spojeneckým náletem. Areál byl postupně zastavován také v poválečných letech, kdy byl — vzhledem k založení Lékařské fakulty UK v Plzni — rovněž přejmenován na Státní fakulní nemocnici. V roce 1950 byl zbudován tzv. spojovací pavilon č. 10 mezi pavilony interní č. 3 a 4. Na počátku padesátých let byla postavena jídelna (C3—1128J) a pavilon č. 11 (C3—1128N) určený pro nukleární medicínu. Nemocniční komplex dále doplnily menší objekty při jižní hranici areálu.

41. barvy stezek
zdroj: vlastní tvorba

12. obálka
zdroj: vlastní tvorba

Plzeňský architektonický manuál
pam.plzne.cz

Ideový a metodický vzor /

Brněnský architektonický manuál (BAM),
bam.brno.cz

Další partnerský projekt /

Litomyšlský architektonický manuál (LAM)
lam.litomysl.cz

Autorský tým

Autor konceptu, manažer projektu,
editor textů / **Petr Klíma**

Spoluautorka konceptu /
Lucie Valdhansová

Texty / **Pavel Beneš, Jaromír Čížek, Klára Eliášová, Martina Kadaníková, Petr Klíma, Petra Konopčíková, Alena Křížková, Ondřej Molin, Andrea Ptáčková, Lenka Růžičková, Tomáš Řepa, Anna Šubrtová, Lucie Valdhansová**

Fotografie / **Petr Jehlík,**
Rostislav Zapletal

Kresby / **Petr Jehlík**

Sbírkové předměty a archivní materiály včetně historických map / **Archiv Odboru stavebně správního, Technický úřad Magistrátu města Plzně, Archiv města Plzně, archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, Muzeum města Brna, Muzeum umění Olomouc, Státní oblastní archiv v Plzni, VGHMÚF Dobruška, Západočeská galerie v Plzni, soukromé archivy**

Grafický design / **Anna Eštoková**

Písmo / **Jaroslav Regular,**
Jaroslav Semibold — Tomáš Brousil
(Suitcase Type Foundry)

Tisk / **VOALA, Dobrovského 8, Praha 7**

První fáze projektu vznikla péčí společnosti Plzeň 2015, o. p. s. v rámci programu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015a za laskavé podpory Plzeňského kraje a Státního fondu kultury ČR. Druhá fáze, podpořená Ministerstvem kultury ČR a Plzní 2015, o. p. s., byla realizována spolkem Pěstuj prostor.

Poděkování

Stanislav Achac, Martin Baxa, Michal Bém, Josef Beneš, Filip Blažek, Alexandra Brabcová, Michal Brummel, Pavel Domanický, Petr Domanický, Jindřich Chatrný, Petr Jindra, Jan Kaigl, Jan Kaisler, Rostislav Koryčánek, Zuzana Koubíková, Jiří Kozohorský, Luděk Krčmář, Zdeňka Krpálková, Jana Mainzerová, Petra Martinová, Roman Musil, Marta Perůtková, Anna Peřinová, Terezie Petišková, Štěpánka Pflegerová, Šimon Pumr, Marek Sívák, Adam Skála, Jan Souček, Milan Svoboda, Dagmar Škubalová, Jindra Štěpánková, Jakub Šlouf, Kristina Štěpánová, Iva Tománková, Michal Vališ, Jan Vaňata, Karel Zoch a mnozí další

Zvláštní poděkování

Plzeň 2015, o. p. s.
Ministerstvo kultury
Plzeňský kraj
město Plzeň
Státní fond kultury
Dům umění města Brna
vlastníci, spoluvlastníci a správci nemovitostí, kteří poskytli souhlas s publikováním archivních materiálů a pořízení současné dokumentace

P — AM
Plzeňský
architektonický
manuál

L
A
M

2015 Plzeň 2015
Evropské hlavní
město kultury

Kulturní Plzeň

PLZEŇSKÝ KRAJ

14. použitý papír

zdroj: <http://moravabooks.com/en/mrv12/>

15. vazba

zdroj: <http://www.kniharna-hac.cz/vazba-v8-otevřená/>

